

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Små och medelstora företags gemenskapsrättsliga status"

(2002/C 125/19)

Den 26 april 2001 beslutade Ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 23.3 i arbetsordningen utarbeta ett yttrande om "Små och medelstora företags gemenskapsrättsliga status".

Sektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 4 februari 2002. Föredragande var Henri Malosse.

Vid sin 389:e plenarsession den 20–21 mars 2002 (sammanträdet den 21 mars 2002) antog Ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 81 röster för och 2 nedlagda röster.

1. De små och medelstora företagens behov

1.1. Ett konstaterande

1.1.1. Under flera decennier har juristernas och EU-myndigheternas intresse nästan uteslutande riktats mot storföretagen, som har framstått som de främsta aktörerna i gemenskapsintegrationen. I dag erkänner dock alla att det är de små och medelstora företagen som spelar en grundläggande roll i den europeiska ekonomin. De utgör drygt 90 % av antalet företag och står för två tredjedelar av arbetstillfällena. Det är av detta skäl ologiskt att man i samband med antagandet av en europeisk bolagsstadga endast behåller den form som lämpar sig bäst för stora företag och som möjliggör börsnotering. Vid en tidpunkt då Europeiska kommissionen planerar att sätta stopp för dubbelbeskattning genom att införa en enda skattebas för bolagsbeskattningen vore det inte heller motiverat att bara de stora och medelstora företagen (via Europabolagsstadgan) ånyo skulle dra nytta av det.

1.1.2. Europeiska rådet i Feira menade att den europeiska stadgan för småföretag skulle antas i syfte att gynna samarbetet mellan små och medelstora företag i EU. Enligt en studie som publicerades i oktober 1997 av Europeiska kommissionen och som omfattade perioden 1989–1995 (Centrum för forskning om handelsrätt (CREDA) vid näringslivs- och handelskammaren i Paris, "Propositions pour une société fermée européenne", redaktör: J. Boucourechliev, Byrån för Europeiska gemenskapernas officiella publikationer, 1997. Se särskilt bidraget från S. Urban, U. Mayrhofer och P. Nanopoulos: "Analyse des rapprochements d'entreprises en Europe", s. 11 ff.) är samarbetsprojektet proportionellt sett vanligare mellan små och medelstora företag än mellan stora företag. Denna utveckling hämmas dock av många hinder och långa och kostsamma förfaranden som i huvudsak drabbar små och medelstora företag.

1.2. Ett lämpligt verktyg för små och medelstora företag

1.2.1. Den enda europeiska, överstatliga, rättsliga struktur som funnits hittills är den Europeiska ekonomiska intressegrupperingen (EEIG). Den kan göra punktinsatser för små och medelstora företag men är bara en dellösning.

1.2.2. Europabolaget, vars regelverk nyligen antagits slutgiltigt⁽¹⁾, har en form som är starkt påverkad av de bestämmelser som gäller börsnoterade aktieföretag, utformade för storföretagen. Europabolagsstadgan är visserligen ett klart steg framåt, men Europabolaget (som har tagit 30 år på sig att bli verklighet) vilar på gammal grund, vilket också märks: Formen är tung och komplex, föga anpassad till de villkor som gäller för små och medelstora företag, och den kännetecknas av svårigheter att integrera sociala framsteg. Europaparlamentet understryker i sin rapport om rådets senaste utkast till förordning om Europabolagsstadgan att det i förordningen tas "för litet hänsyn till de små och medelstora företagen, medan de små och medelstora företagen i Europa skapar mycket sysselsättning och fungerar som motor för en stor del av Europas ekonomi" (föredragande: H.P. Mayer).

1.2.3. Dessutom inriktas harmoniseringssträvandena främst på börsnoterade aktieföretag medan den lagstiftning som gäller icke börsnoterade aktieföretag och enskilda firmor fortfarande bär många nationella särdrag.

1.2.4. Inom Europeiska kommissionen är man medveten om situationen eftersom en grupp sakkunniga på området bolagsrätt den 4 september 2001 fick i uppdrag att till en början granska gemenskapens bestämmelser i fråga om övertagande, och därefter de centrala prioriteringarna i fråga om en modernisering av bolagsrätten, bl.a. det eventuella behovet av nya rättsliga former (t.ex. ett privat Europabolag, vilket skulle vara särskilt intressant för små och medelstora företag).

⁽¹⁾ EGT L 294, 10.11.2001.

1.2.5. ESK har också i flera yttranden nyligen påpekat behovet av en gemenskapsrättslig form för små och medelstora företag. I initiativyottrandet om "Den sociala ekonomin och inre marknaden" av den 2 mars 2000⁽¹⁾, föreslås således att "europeiska verksamheter med sådana rättsliga organisationsformer bör också kunna grundas av fysiska personer liksom av småföretag, som vill delta i ett gränsöverskridande samarbete för att stärka sin konkurrenskraft" och i tilläggsyttrandet på eget initiativ om "Europeiska stadgan för småföretagen"⁽²⁾, som antogs den 28 november 2001, menar kommittén att "behovet av en gemenskapsrättslig status för privata bolag bör studeras".

1.2.6. Förslaget om en europeisk stadga för små och medelstora företag har redan lagts fram av flera europeiska arbetsgivarorganisationer och en arbetsgrupp bestående av jurister av olika nationaliteter, yrkesmässigt och akademiskt verksamma, har tagit fram ett mycket genomarbetat förslag till privat Europabolag. Jämför studien från CREDA som publicerats av Byrån för Europeiska gemenskapernas officiella publikationer. Denna studie har fått en uppföljning som utarbetats av industri- och handelskammaren i Paris (CCIP) och arbetsgivarföreningen MEDEF med stöd av en expertgrupp och företrädare för företagsledning i olika länder: "La société privée européenne: une société de partenaires" ("Det privata Europabolaget – ett partnerägt bolag"), september 1998.

1.2.7. Tanken på en gemenskapsrättslig bolagsform som också är öppen för små och medelstora företag har alltså fått genomslag. En sådan bolagsform kunde underlätta handelsutbyte dem emellan på inre marknaden och göra det möjligt för företag från olika länder att slå samman sina resurser, men även ge ett projekt en europeisk inriktning redan från början, när ett företag bildas eller ombildas. En sådan gemenskapsstatus blir desto viktigare med utvidgningen, då skillnaderna mellan de olika nationella rättssystemen kommer att öka.

1.2.8. Mot denna bakgrund anordnade Ekonomiska och sociala kommittén en offentlig hearing den 22 oktober 2001, med deltagande från ett tjugotal europeiska organisationer med intressen inom området samt sakkunniga och jurister. Vid hearingen konstaterade man att behovet av en bolagsform för små och medelstora företag var kännbart, bl.a. för att uppmuntra gränsöverskridande samarbete och för att undvika ny diskriminering av de små och medelstora företagen, som inte kan dra nytta av den gemenskapsrättsliga status som Europabolaget innebär för de stora företagen. Deltagarna lade fram sina idéer om formerna för ett sådant projekt och betonade särskilt behovet av enkelhet och av att göra bolagsformen attraktiv genom att knyta den till konkreta möjligheter samt att göra den öppen för alla typer av företag. Man underströk följande fördelar:

1.2.8.1. Politisk fördel: Ekonomiskt gränsöverskridande samarbete gynnar den europeiska integrationen.

1.2.8.2. Fördel i fråga om enkelhet: Man vill bl.a. påvisa att en gemensam europeisk bolagsform underlättar de administrativa formaliteterna och det blir möjligt att skapa en gemensam skattedeklaration.

1.2.8.3. Ekonomisk fördel: De små och medelstora företag som har valt denna bolagsform kommer att öka sin konkurrenskraft och göra sitt namn mer känt genom denna "EU-märkning". Dessutom skulle en sådan bolagsform kunna locka utländska investeringar till EU.

2. För en europeisk stadga för småföretagen

2.1. De små och medelstora företagen är i dag förfördelade eftersom de – i motsats till de stora företagen – vanligen inte kan åtnjuta en gemenskapsrättslig status. Dessutom är det inte realistiskt att hoppas på en snabb harmonisering av de nationella bestämmelserna med hänsyn till de stora skillnaderna och med tanke på utvidgningen. Ett enda förenklat instrument som kompletterar Europabolaget verkar alltså vara det mest effektiva sättet att undanröja hindren för små och medelstora företag att utsträcka sin verksamhet över gränserna.

2.2. Det verkar lämpligt att ESK i egenskap av språkrör för de ekonomiska och sociala aktörerna öppnar debatten på institutionell nivå. I detta yttrande på eget initiativ läggs några tankar fram om hur en gemenskapsrättslig företagsform kunde utarbetas utgående från små och medelstora företags villkor. I yttrandet anges de riktlinjer som enligt ESK skall avgränsa de fördjupade arbeten som inleds i ett senare skede.

3. Grundläggande mål

3.1. En gemenskapsrättslig företagsform för små och medelstora företag bör gynna företagsamheten, nya verksamheter och partnerskap över gränserna på inre marknaden. Därför bör strukturen sikta till följande grundläggande mål:

3.1.1. Den skall vara öppen och lättillgänglig för såväl fysiska som juridiska personer.

3.1.2. Den skall vara enkel, smidig och möjlig att anpassa till parternas olika önskemål.

⁽¹⁾ EGT C 117, 26.4.2000, s. 52–58.

⁽²⁾ EGT C 48, 21.2.2002.

3.1.3. Den skall vara utvecklingsbar och kunna anpassas till förändringar i samhällsstruktur och miljö.

3.1.4. Den skall utgöra en i sann mening europeisk företagsstruktur, dvs. inte vara beroende av nationell bolagsrätt. Den bör dock inte kunna kräva några särskilda privilegier eller fördelar.

3.2. Europaföretaget för små och medelstora företag skulle tydligt utgöra ett komplement till Europaföretaget genom följande:

3.2.1. Den europeiska dimensionen: Bolagsformen skulle vara avsedd för europeiska verksamheter i vid bemärkelse, dvs. antingen projekt där parterna kommer från minst två olika medlemsländer, eller förefintlig ekonomisk verksamhet eller företag som i projektform har ekonomisk verksamhet på europeisk nivå (dvs. inte enbart inom en medlemsstat). I dessa två fall är samarbete mellan små och medelstora företag lämpligast för att utvidga och utveckla projekt (till skillnad från fusioner mellan storföretag) och t.o.m. skapa ny verksamhet.

3.2.2. Bolagets art: Det skulle handla om ett bolag som, i motsats till Europabolaget, inte lämpar sig för börsnotering.

3.2.3. Idén bakom bolagsformen: Det nya bolaget skulle grundas på avtalsfrihet. Det skulle vara ett företag bildat av parter med stark solidaritet gentemot företaget. Delägarna bör ha maximal flexibilitet att organisera sina relationer och, mer allmänt, företagets funktion. Förslag till stadgar skulle kunna läggas fram som exempel och riktlinje.

3.2.4. Bolagets rättsliga status: Det skulle röra sig om ett gemenskapsrättsligt företag i egentlig mening, som endast i begränsad och fastställd utsträckning skulle lyda under nationella lagar.

3.2.5. Målgrupp: Det verkar inte lämpligt (om man ser till flexibiliteten) att fastställa en tröskel för maximalt antal anställda för företag som vill anta den gemenskapsrättsliga bolagsformen för små och medelstora företag, även om det är de små och medelstora företagen som är den målgrupp förslaget siktar på enligt den rekommendation som kommissionen utfärdade 1996 och som är under översyn. Bolagsformen skulle anpassas för små bolag eller enmansbolag.

3.2.6. Den sociala dimensionen: Bestämmelserna skulle i allmänhet hänvisa till de rättsliga principerna i det land där arbetstagarna utövar sin verksamhet. För övrigt vore det lämpligt med följande riktlinjer för arbetstagarinflytande:

3.2.6.1. När det gäller gränsöverskridande information och samråd bör regelverket bygga på det EU-direktiv som är på väg att antas⁽¹⁾ och även omfatta regler för bolag med över 50 anställda.

3.2.6.2. När det gäller inflytande över förvaltningen av ett företag med verksamhet i många länder föreslår kommittén att man väljer en realistisk och pragmatisk väg som i enlighet med bestämmelserna för Europabolag syftar till att bevara de rättigheter som har vunnits samtidigt som man måste se till att undvika ett alltför tungrovt system.

3.2.6.3. Denna process kommer att bli en fortsättning på det arbete som inspirerats av "Grönbok – Främjande av en europeisk ram för företagens sociala ansvar"⁽²⁾, som antogs den 18 juli 2001. Bestämmelserna om arbetstagarinflytande kommer dessutom att uppfattas som ett framsteg för den europeiska integrationen, och detta måste ge större tyngd åt den EU-märkning som den nya bolagsformen skulle innebära.

3.2.7. Skattemässig ställning: Inga permanenta fördelar kan förväntas. Däremot kan den strategi som kommissionen föreslår i sitt meddelande "Mot en inre marknad utan skattein hinder"⁽³⁾ innebära att de företag som väljer den europeiska bolagsformen skulle kunna bli de första att omfattas av systemet med en enda skattebas för företagsbeskattningen. Detta vore ett förenklingsredskap som också gör det möjligt att undvika dubbelbeskattning. Faktum är att kommissionen planerar en testperiod för små och medelstora företag och/eller Europabolag. ESK kommer för övrigt inom kort att anta ett yttrande om detta meddelande.

4. Möjliga former för en europeisk bolagsform för små och medelstora företag

Projektet kunde byggas kring följande faktorer som bör undersökas noggrant i samråd med berörda parter.

4.1. Tillämplig rätt

Projektet skall klart särskilja de olika rättsliga behörighetsområdena: förordningen, status och nationell rätt.

(1) Förslag till rådets direktiv om inrättande av en allmän ram för information till och samråd med arbetstagare i Europeiska gemenskapen (gemensam ståndpunkt antagen av rådet den 23 juli 2001, EGT C 307, 31.10.2001).

(2) KOM(2001) 366 slutlig

(3) KOM(2001) 582 slutlig

4.1.1. Inom de områden som regleras (t.ex. formerna för bolagsbildning, kapital, huvudkontor, registrering, ledningens ansvar) bör bestämmelserna vara fullständiga och fristående från nationella lagar, som inte skall kunna åberopas ens som komplement. Detta är mycket viktigt för att trygga att texten får en enhetlig och därmed europeisk prägel samt att bolagsformen är tydlig och trygg för såväl bolagsmän som tredje man.

4.1.2. I förordningen behöver även avtalsfriheten mellan bolagsmän fortsättningsvis ingå. Tillämpningsområdet för frivilliga avtal skall fastställas exakt (särskilt i fråga om företagets organisation och funktion samt värdepapperssystemet). Vissa frågor skall oundgängligen omfattas av stadgarna. För att undvika eventuella förbiseenden skall registermyndigheten kontrollera att stadgarna innehåller alla obligatoriska bestämmelser.

4.1.3. Europabolaget för små och medelstora företag skall naturligtvis i likhet med de nationella företagen följa medlemsstaternas allmänna regler vad gäller redovisning, skatter, straffrätt, insolvensförfaranden och betalningsinställelse.

4.2. Allmänna bestämmelser

Det viktigaste är att formen blir enkel och mycket flexibel.

4.2.1. Bolaget bör kunna bildas av en eller flera fysiska eller juridiska personer som inte behöver vara medborgare i en medlemsstat. Minimikapitalet skulle exempelvis kunna fastställas till 15 000 EUR. Det skulle delas upp på andelar. Även andra alternativ skall få förekomma. Bolagsmännen bör inte ansvara för ett högre belopp än sin insats i bolaget.

4.2.2. Stort utrymme bör lämnas åt frivilliga avtal under förutsättning att minoritetsägarnas och tredje mans rättigheter skyddas genom regelverket. Därmed skulle bolagets egna stadgar definiera bolagsmännens rättigheter, bolagets organisationsform och funktionssätt, dess organs befogenheter samt villkoren för andelsöverlåtelse. Minimiskyldigheter bör emellertid införas genom förordningen, till exempel en förteckning över vilka frågor som kräver kollektiva beslut av bolagsmännen.

4.2.3. Reglerna om hur bolaget skall företrädas gentemot tredje man skall vara förenliga med det första EU-direktivet om bolagsrätt.

4.2.4. Bolaget bör ha sitt säte inom EU och på samma plats som bolagets huvudkontor. Sätet bör kunna flyttas till en annan medlemsstat utan att detta medför bolagets avveckling eller bildandet av en ny juridisk person.

4.2.5. Det skall vara möjligt att begära att en bolagsman överlåter sin andel och utträder ur bolaget, och detta bör regleras i bolagets stadgar, liksom priset för återköp eller överlåtelse av andelarna. Bolagets stadgar bör också omfatta att det inte finns krav på proportionalitet mellan det tecknade kapitalet och de pengar eller andra tillgångar som bolagsmännen kan infordra, eller till och med att andelarna skall vara tillfälligt oförytterliga. Ändringar av stadgarna på denna punkt måste godkännas enhälligt.

5. Lämpliga kompletterande bestämmelser

På grund av risken för konkurrensnedvridning är det inte tillrådligt att göra den nya bolagsformen mer förmånlig än de nationella formerna, men för att göra den nya lösningen mer lockande skulle följande kunna erbjudas:

5.1. Bolagsbildningen bör regleras av enhetliga och enkla bestämmelser, gå snabbt och vara billig (det skulle till och med kunna vara kostnadsfritt att registrera bolaget).

5.2. Det bör finnas en särskild tjänst för information och tekniskt och finansiellt stöd (t.ex. med hjälp av euroinfocenter, europeiska nätverk för riskkapital eller lokala nät med enskilda investerare).

5.3. Om nya arbetstillfällen skapas bör detta kunna ge rätt till nationellt stöd eller olika EU-stödformer (JEV-förfarandet, som kan innebära stöd till en analys av genomförbarheten och investeringar, eller Europeiska socialfonden).

6. Hänsyn till andra företagsformer

6.1. Man bör beakta frågan om hänsyn till andra företagsformer, särskilt till kooperativ och företagen inom den sociala ekonomin.

6.2. ESK vill att man så fort som möjligt skall anta förslaget om en europeisk kooperativ förening. Ett ändrat förslag till förordning från parlamentet och rådet om denna företagsform lades fram 1993, och det motsvarar i stor utsträckning de önskemål som finns i de olika berörda sektorerna.

6.3. I likhet med Europabolaget kan emellertid förslaget om europeisk kooperativ förening visa sig vara mindre tilltalande såväl för små företag, särskilt i fråga om det minimikapital som krävs, som för nya företagsformer med sociala ändamål som vill bedriva sin verksamhet i flera medlemsstater.

6.4. Det är därför som ESK vill att man inte bara studerar om en europeisk bolagsform för småföretag kan vara lämplig, utan att man också parallellt med detta diskuterar europeiska juridiska instrument som skulle kunna passa ovannämnda företagsformer.

7. Slutsatser

7.1. Analysen bekräftar att det finns behov av en europeisk bolagsform för små och medelstora företag. Det gäller främst att erbjuda småföretagen en europeisk bolagsform som innebär att dessa företag behandlas på samma sätt som de större

företagen, som främst berörs av stadgan för Europabolag, samt att ge dem en EU-märkning som underlättar deras verksamhet på inre marknaden.

7.2. För att bli attraktiv bör den nya bolagsformen utesluta risk för dubbelbeskattning samt erbjuda stor rättslig smidighet och enkla regler för bolagsbildning och möjligheter till rådgivning och stöd som främjar partnerskap mellan företag.

7.3. ESK anser att detta projekt finner sitt sammanhang genom slutsatserna från Europeiska rådets möte i Lissabon: att förbättra Europas konkurrenskraft och företaganda och att skapa nya verksamheter och sysselsättning. Projektet bör också främja arbetstagarinflytande på europeisk nivå. Detta är något som kan bidra till att integrationen lyckas.

7.4. ESK uppmanar därför till ett snabbt införande av en gemenskapsrättslig status för små och medelstora företag som komplement till Europabolaget.

Bryssel den 21 mars 2002.

Ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Göke FRERICHS
